

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Sivistysala ry (Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua yhdenvertaisuuslain muuttamisesta. Sivistan tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa.

Yhdenvertaisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää. Yhdenvertaisuuden edistäminen on laissa (540/2018) varhaiskasvatukselle asetettu tavoite. Yhdenvertaisuus sisältyy myös valtakunnallisiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022), joiden pohjalta päiväkotien tosiasialliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan.

Sivista katsoo, että lakisääteiset suunnitteluvaihtoehdot eivät parhaalla tavalla edistä itse tavoitetta vaan siirtävät resursseja toiminnasta hallintoon. Tällä perusteella Sivista kannattaa lausuttavana olevaa esitystä, jossa poistettaisiin velvoite laatia toimipaikkakohtaiset yhdenvertaisuussuunnitelmat. Ehdotamme kuitenkin vielä laajempaa norminpurkua, jossa kyseisten suunnitelmien laatimisvelvoitteista luovuttaisiin myös järjestäjän tai palveluntuottajan tasolla. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja toimet sen puolesta sisältyisivät tällöin varhaiskasvatussuunnitelmiin, jotka ovat varhaiskasvatuksen henkilöstön todellisia työasiakirjoja, erillisten suunnitelmien asemasta.

Esitetyt muutokset eivät poista velvollisuutta edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa. Yhdenvertaisuutta edistetään parhaiten antamalla varhaiskasvatuksen tuottajille mahdollisuuksia kehittää toimintaansa ilman liiallista hallinnollista työtä ja moninaisia päällekkäisiä suunnitelmia.

Suunnitteluelvoitteiden sijaan varhaiskasvatustoimijat hyötyisivät enemmän toimintamalleista ja koulutuksesta, joita voitaisiin hyödyntää arjen yhdenvertaisuuden edistämistyössä. Suunnitteluelvoitteen vaikuttavuus yhdenvertaisuuden edistämässä onkin kyseenalainen: Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle (2022) huomautetaan, että viranomaisen yhdenvertaisuussuunnittelu tyipistyy usein yksittäisen suunnitteluasiakirjan laatimiseksi.

Sivistysalan barometrin (2023) mukaan varhaiskasvatuksen tuottajista ja koulutuksen järjestäjistä noin puolet arvioi sekä kasvatus-, opetus- ja tutkimushenkilöstön että muun henkilöstön hallinnollisen työn määrän lisääntyneen kuluneen 12 kuukauden aikana. Varhaiskasvatus erottuu aineistosta, sillä kasvatus-, opetus- ja tutkimushenkilöstön osalta yli 60 prosenttia vastaajista arvioi hallinnollisen työn lisääntyneen, muun henkilöstön osalta yli 80 prosenttia. Yksikään vastaajista ei arvioi hallinnollisen työn määrän vähentyneen kummassakaan henkilöstöryhmässä.

Hallinnollisen taakan vähentäminen ja voimavarojen siirtäminen varsinaiseen työhön on järkevää. Sivista kannattaa näiden suunnitteluelvoitteiden purkamista myös muissa koulutusmuodoissa. Samalla Sivista toivoo, että myös tasa-arvosuunnitelmien osalta luotaisiin hallituksen esityksen kaltainen norminpurkuesitys samoilla perusteilla kuin yllä on lausuttu.

Sivista toteaa, että samaan aikaan lausuttavana on luonnos hallituksen esitykseksi varhaiskasvatustlain muutoksesta, jossa velvoite paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisesta kumottaisiin. Sivista katsoo, että tarkoituksenmukaisin ratkaisu olisi luopua kaikista erillisistä järjestäjä- ja tuottaja- sekä toimipistekohtaisista suunnitelmista, ja niiden sijaan koota kaikki dokumentoitava toiminta paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Taloudellisten vaikutusten arviointi

Yhdenvertaisuussuunnitteluelvoitteen säätämisen yhteydessä (HE 148/2022 vp) arvioitiin, että suunnitelmia laadittaessa jokaisessa päiväkodissa yksi työntekijä käyttäisi suunnitelmien laatimiseen kaksi tuntia työaika. Seuraavina vuosina suunnitelmien päivittämisen arvioitiin vievän yksi kolmasosa ensimmäisen suunnitelman laatimisen ajasta. Sivista piti suunnitteluelvoitetta säädettäessä arviota merkittävästi alimitoitettuna. Sivistalla ei ole dataa siitä, kuinka paljon aikaa yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen on todellisuudessa kulunut. On kuitenkin kohtuullista, että tehtävä vähennys peruspalvelujen valtionosuuksiin vastaa enintään niitä kustannuksia, jotka veloitteen säätämisestä arvioitiin syntyvän. Norminpurun lähtökohtana ei tule kuitenkaan olla kustannussäästöjen löytäminen vaan tehokkuuden ja laadun lisääminen työaikaresurssien järkevämmällä kohdentamisella.

Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa

Sivistysala haluaa rakentaa ja puolustaa kansainvälistä, avointa ja suvaitsevaista Suomea. Rasismi ja syrjintä ovat tämän tavoitteen vastakohtia. Kuten esityksen nykytilan arvioinnissa todetaan, koko yhteiskunnassa havaitaan sekä rasismia että syrjintää. Yhdenvertaisuusvaltuutetun selvityksen (2020) mukaan rasismia esiintyy kaikilla koulutusasteilla, mihin varhaiskasvatus epäilemättä sisältyy.

On siis perusteltua, että yhdenvertaisuuslaissa säilytetään velvoite edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa. Tämä on linjassa aiemmin mainitun varhaiskasvatuslain kanssa. Yhdenvertaisuuden edistäminen on ollut osa varhaiskasvatuslakia sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita jo ennen kuin siitä säädettiin yhdenvertaisuuslaissa. Sivista toteaakin, että varhaiskasvatustoimijoita ovat koskeneet laajat velvoitteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi jo ennen yhdenvertaisuuslain viimeisimmän muutoksen voimaantuloa.

Tikkinen Annakaisa
Sivistysala ry